

Asia: OM 6/41/2016

Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

1. Yleistä

Kannatatteko yleisellä tasolla mietinnössä ehdotettuja muutoksia?

Kärjäoikeus vastustaa summaaristen asioiden keskittämistä koskevaa esitystä. Muut mietinnössä esitetyt muutosehdotukset ovat kannatettavia.

2. Summaaristen riita-asioiden keskittäminen

Tuetteko summaaristen riita-asioiden keskittämistä koskevaa ehdotusta?

Kärjäoikeus vastustaa ehdotusta eli ei tue esitystä summaaristen riita-asioiden keskittämisestä.

Mietinnössä mainitulla tavalla Suomessa käytössä oleva summaarinen menettely on toimiva ja riidattomien velkomusasioiden käsittelyajat ovat Helsingin ja Etelä-Karjalan kärjäoikeuksia lukuun ottamatta kansainvälisesti vertailukelpoisia (s. 25). Keskittämistä koskevaa esitystä perustellaan siis käytännössä muutaman kärjäoikeuden muita heikommalla tuloksella. Muutosta perustavana seikkoina on esitetty summaarisia asioita käsittelevän henkilöstön tuottavuuserot sekä asioiden erilainen käsittelytapa kärjäoikeuksittain. Jälkimmäisen tekijän osalta esimerkkinä on esitetty jälleen Etelä-Karjalan kärjäoikeus.

Etelä-Karjalan kärjäoikeuden keskimääräistä huonommat käsittelyajat mietintöä koskevalla tarkasteluajankohdalla (vuodet 2015 – 2016) ovat olleet suoraan seurausta ylempien oikeuksien viime vuosien linjauksista (KKO 2015:60 ja KKO 2015:76), joissa niin pienlainasaamisten ylikorkoihin kuin myös perintäkulujen selvään perusteettomuuteen on tullut puuttua viran puolesta. Prejudikaatteja on kaiketikin ollut tapana noudattaa.

Vuonna 2014 summaaristen asioiden keskimääräinen käsittelyaika Etelä-Karjalan kärjäoikeudessa on ollut 2,4 kuukautta, mikä on ollut alle valtakunnallisen keskiarvon. Etelä-Karjalan kärjäoikeus on muun ohella Vaasan hovioikeuden ratkaisujen 25.8.2016 nro 388 ja 5.9.2016 nro 404 pohjalta

muuttanut toimintaohjeistustaan viran puolesta huomioon otettavien tekijöiden osalta. Toimintatavan muutoksen kautta Etelä-Karjalan käräjäoikeuden toimintatapa on nyt yhtäläinen muun valtakunnan kanssa ja käsittelyajat tulevat varmuudella painumaan tämän vuoden aikana alle valtakunnallisen keskiarvon. Etelä-Karjalan käräjäoikeus ei siten riita-asioiden käsittelyaikojen tai toimintatapojen erilaisuuden kontekstissa voi toimia esimerkkinä esitetyille summaaristen riita-asioiden keskittämiseksi.

Keskittämisen perusteluna esitetty ”erot käsittelyn kestoissa ja käsittelytavoissa” voi arbitraarisina puoltaa minkä tahansa asiaryhmän, asian tai viraston lakkauttamista. Ongelmasta, jos sellaista edes summaaristen asioiden osalta on olemassa, pääsee keskittämistä koskevan yleislogiikan mukaisesti eroon, kun kaikki asiat keskitetään yhteen paikkaan. Yhden käräjäoikeuden mallisahan käsittelyajat ja -tavat olisivat kaikille samat. Tämä kärjistetty esimerkki osoittanee logiikan ontuvuuden.

Summaariset asiat ovat luonteeltaan hyvin pitkälti käsittelypaikkakuntaan sitoutumattomia. Summaarisia asioita voidaan käsitellä ja ratkaista tehokkaasti millä tahansa paikkakunnalla. Mitään asiallista perustetta summaarisia asioita käsittelevän henkilökunnan keinotekoiselle keskittämiseksi ei ole olemassa.

Summaariset asiat sopivat laadultaan myös hyvin etätyönä käsiteltäviksi. Virkojen ja henkilökunnan siirtäminen toiselle paikkakunnalle tällaisten asioiden käsittelemistä varten on vastoin oikeushallinnon pitkäaikaista kehityslinjaa, jossa mahdollistetaan asioiden sähköinen käsittely henkilön sijaintipaikasta riippumatta.

Summaaristen asioiden jakaminen, käsittely ja ratkaiseminen tulisi toteuttaa valtakunnallisen työjonon kautta. Vastaava toimiva ja kielelliset kysymykset huomioon ottava valtakunnallinen käsittelyjärjestelmä on jo olemassa esimerkiksi syyttäjäillä sakkomenettelylain mukaisten sakkojen osalta sekä oikeusaputoimistoilla oikeusapupäätösratkaisutoiminnan osalta. Mietinnössä esitetyt esteet valtakunnalliselle työjonolle ovat kyseenalaisia ja ilmeisen helposti ratkaistavissa.

Valtakunnallisen työjonon kautta käräjäoikeuksien mahdolliset erilaiset toimintatavat saadaan yhdenmukaistettua ja ratkaisutoimintaa tekeville saadaan määritettyä yhteinen määrällinen ratkaisutavoite. Asioita voitaisiin käsitellä kaikissa verkostouudistuksen yhteydessä muodostettaviksi ehdotetuissa 20 käräjäoikeudessa. Näin ei olisi mitään tarvetta keskittämiskäytännön edellyttämälle mietinnössä mainituille toimitilainvestoinneille. Toisaalta nykyisiä toimitiloja ei jäisi vajaakäytölle.

Huomioon ottaen keskittämiskäytännön edellyttämät toimitilainvestoinnit, on kyseenalaista voidaanko keskittämiskäytännöllä saada mietinnön mukaisesti säästöjä edes pitkällä aikavälillä. Joka tapauksessa on ilmeistä, että lyhyellä tähtäimellä summaaristen asioiden käsittelyn kustannukset tulisivat kasvamaan.

Summaarisia asioita käsittelevä ja niihin erikoistunut henkilökunta ei ole halukas siirtymään käsittelemään summaarisia asioita toisella paikkakunnalla. Kysymys on varsin pienituloisista kärjäsihteereistä, joilla ei ole taloudellisia resursseja siirtyä toiselle paikkakunnalle tai vaihtoehtoisesti kulkea kaukana sijaitseville niille tuomioistuinpaikkakunnille, joille summaaristen asioiden käsittely on ajateltu keskittää. Ammattitaitoa ja osaamista menee varmuudella hukkaan nyt ehdotetussa jäykässä keskittämISRatkaisussa.

KeskittämISRatkaisun myötä kärjänotaareiden toimenkuva muuttuisi ratkaisevasti siitä, mikä se on nykyisin ja tulisi riippuvaiseksi siitä, suoritetaanko tuomioistuinharjoittelu tuomioistuimessa, johon summaariset asiat on ajateltu keskitettäväksi vai ei. Riitaisten tai epäselvien summaaristen asioiden käsittely ja ratkaiseminen on ollut tärkeä osa tuomioistuinharjoittelua eikä näiden asioiden poistumista voida kompensoida mielekkäällä tavalla ilman merkittäviä kärjänotaarin toimivaltaa koskevia lakimuutoksia.

Summaaristen riita-asioiden käsittelyn kehittämistä koskevassa oikeusministeriön selvityksessä (OM:n julkaisu 52/2014) ei ole päädytty esittämään lainkaan summaaristen asioiden käsittelyn keskittämistä. Muutamassa vuodessa ei ole tapahtunut mitään, mikä puoltaisi keskittämismallin katsomista nyt toteuttamiskelpoiseksi. Päinvastoin, AIPA ja muu toimintojen digitalisointiprosessi puoltavat aikaisempaa vähemmän jäykkää ja keinotekoista keskittämISRatkaisua.

3. Sähköinen asiointi

Tuetteko ehdotusta sähköisen asioinnin lisäämiseksi?

Kärjäoikeus tukee ehdotusta.

4. Sähköinen tiedoksianto

Puollatteko ehdotusta muuttaa sähköistä tiedoksiantoa koskevia säännöksiä mietinnössä esitetyllä tavalla?

Kärjäoikeus puoltaa esitystä.

5. Muuta

Muita huomioita?

Mietinnöstä ilmeten keskittämisen taustalla on ministerin tekemä linjaratkaisu, minkä johdosta mietinnön tehnyt työryhmä ei tämän vuoksi ole katsonut tehtäväkseen arvioida perusteita käsittelyn keskittämislle ratkaisussa nimettyihin kärjäoikeuksiin muuton kuin kielellisten oikeuksien toteutumisen kannalta. Tämä linjanvedon vuoksi mietinnössä ei ole käytännössä esitetty lainkaan perusteita sille, miksi esitetyn mukainen keskittämISRatkaisu tulisi tehdä. Koska tosiasiallisia keskittämISRatkaisun taustalla olevia seikkoja ei ole näin esitetty, esityksen järkevyyteen ja sen osalta

mahdollisesti olemassa oleviin perusteluihin on hankala ottaa ylipäätään kantaa. Kyseisen kaltainen suuri muutos ei saisi olla tällä tavoin perustelematon ja huonosti valmisteltu.

Jos summaariset asiat keskitetään jostain syystä esitetyllä tai muulla mahdollisesti toteutettavalla tavalla, on tärkeää, että:

- summaarisia asioita käsitteleville kärjäsihteereille mahdollistetaan etätyön tekeminen nykyisestä virastostaan käsin pysyvästi tai joka tapauksessa pitkän siirtymäajan ajaksi.

- vastoin mietintöä summaarisen asian riitautuessa juttu siirretään toimivaltaiseen kärjäoikeuteen lukuun ottamatta tilanteita, joissa asianosaiset nimenomaisesti suostuvat siihen, että asiaa ei siirretä (riitaantuneet summaariset asiat eivät voi jo maantieteellisten etäisyyksien vuoksi jäädä summaarisia asioita keskitetysti hoitavaan kärjäoikeuteen yksinomaan implisiittisesti annetun suostumuksen perusteella)

Villa Sari
Etelä-Karjalan kärjäoikeus

Rantalainen Hannu
Etelä-Karjalan kärjäoikeus